

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

PHONESAVANH KEOPHOMMACHACK

CÂU HỎI TRONG TÁC PHẨM CỦA NAM CAO

**LUẬN VĂN THẠC SĨ
NGÔN NGỮ VÀ VĂN HÓA VIỆT NAM**

THÁI NGUYÊN - 2017

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

PHONESAVANH KEOPHOMMACHACK

CÂU HỎI TRONG TÁC PHẨM CỦA NAM CAO

Chuyên ngành: Ngôn ngữ Việt Nam

Mã ngành: 60 22 01 02

**LUẬN VĂN THẠC SĨ
NGÔN NGỮ VÀ VĂN HÓA VIỆT NAM**

Người hướng dẫn khoa học: TS. Nguyễn Tú Quyên

THÁI NGUYÊN - 2017

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, kết quả nghiên cứu trong luận văn là trung thực và chưa có ai công bố trong bất cứ một công trình nào khác.

Thái Nguyên, tháng 04 năm 2017

Tác giả

Phonesavanh KEOPHOMMACHACK

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
MỤC LỤC	ii
DANH MỤC KÝ HIỆU VIẾT TẮT	iii
DANH MỤC CÁC BẢNG	iv
MỞ ĐẦU	1
1. Lí do chọn đề tài	1
2. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	2
3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu.....	2
4. Phương pháp nghiên cứu	3
5. Đóng góp của luận văn	3
6. Cấu trúc của luận văn.....	4
Chương 1. TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU VÀ CƠ SỞ LÝ LUẬN	5
1.1. Tình hình nghiên cứu câu hỏi tiếng Việt	5
1.2. Cơ sở lí luận	14
1.2.1. Khái quát về câu tiếng Việt	14
1.2.2. Một số vấn đề lí thuyết về Ngữ dụng học.....	19
1.3. Tiểu kết	28
Chương 2. CÂU HỎI TRONG TÁC PHẨM CỦA NAM CAO XÉT VỀ PHƯƠNG DIỆN MẶT HÌNH THỨC	30
2.1. Đặc điểm cấu tạo ngữ pháp.....	30
2.1.1. Nhận xét chung	30
2.1.2. Phân loại và miêu tả câu hỏi trong tác phẩm Nam Cao về cấu tạo ngữ pháp ..	33
2.2. Các dấu hiệu đặc thù đánh dấu kiểu câu hỏi.....	50
2.2.1. Nhận xét chung	50
2.2.2. Miêu tả các kiểu câu hỏi trong tác phẩm của Nam Cao căn cứ vào các dấu hiệu đặc thù.....	50
2.3. Tiểu kết	62

Chương 3. CÂU HỎI TRONG TÁC PHẨM NAM CAO NHÌN TỪ BÌNH DIỆN	
MẶT DỤNG HỌC	64
3.1. Câu hỏi trong tác phẩm của Nam Cao xét về hành động ở lời (đích ở lời)	64
3.1.1. Nhận xét chung	64
3.1.2. Miêu tả câu hỏi trong tác phẩm của Nam Cao xét từ phương diện đích ở lời..	65
3.2. Câu hỏi trong tác phẩm của Nam Cao nhìn từ lí thuyết hội thoại	90
3.2.1. Câu hỏi trong tác phẩm của Nam Cao được phân loại theo chủ ngôn	90
3.2.2. Câu hỏi trong tác phẩm của Nam Cao được phân loại theo chức năng trong cặp thoại	92
3.3. Tiểu kết	95
KẾT LUẬN	96
TÀI LIỆU THAM KHẢO	98

DANH MỤC KÝ HIỆU VIẾT TẮT

CN	:	Chủ ngữ
ĐT	:	Động Từ
N	:	Nòng cốt
NC	:	Nam Cao
Nxb GD	:	Nhà xuất bản giáo dục
Nxb KHXH	:	Nhà xuất bản khoa học xã hội
P	:	Mệnh đề
TL	:	Tính lược
Tp	:	Thành phần
Tr	:	Trang
VN	:	Vị ngữ

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 2.1.	Bảng thống kê câu hỏi trong tác phẩm của Nam Cao	30
Bảng 2.2.	Bảng tổng kết các kiểu câu hỏi được phân loại theo cấu tạo ngữ pháp.....	33
Bảng 2.3.	Bảng tổng kết kiểu câu hỏi có cấu tạo là câu đơn tính lược thành phần	36
Bảng 2.3.	Bảng tổng kết các tiểu loại câu hỏi có cấu tạo là câu đơn.....	37
Bảng 2.4.	Bảng tổng kết câu hỏi có cấu tạo là câu phức trong tác phẩm của Nam Cao.....	42
Bảng 2.5.	Bảng tổng kết các kiểu câu hỏi có cấu tạo là câu ghép trong tác phẩm của NC	49
Bảng 2.6.	Bảng tổng kết câu hỏi trong tác phẩm NC về cấu tạo ngữ pháp	49
Bảng 2.7.	Bảng tổng kết kiểu câu hỏi có đại từ nghi vấn kết hợp với dấu chấm hỏi.....	54
Bảng 2.8.	Bảng tổng kết kiểu câu hỏi được nhận diện bằng TTTT và dấu chấm hỏi	58
Bảng 2.9.	Bảng tổng kết câu hỏi được nhận diện bằng từ ngữ đặc thù và dấu chấm hỏi	58
Bảng 2.10.	Bảng tổng kết các tiểu loại câu hỏi có cấu trúc đặc thù và dấu chấm hỏi ...	59
Bảng 2.11.	Bảng tổng kết câu hỏi trong tác phẩm của NC dựa vào dấu hiệu đặc thù...	62
Bảng 3.1.	Bảng tổng kết câu hỏi chính danh và không chính danh trong tác phẩm của Nam Cao	65
Bảng 3.2.	Bảng tổng kết câu hỏi chính danh trong tác phẩm của Nam Cao	68
Bảng 3.3.	Bảng tổng kết câu hỏi có đích ở lời gián tiếp thuộc nhóm xác tín.....	74
Bảng 3.3.	Bảng tổng kết kiểu câu hỏi thể hiện hành động nói gián tiếp thuộc nhóm điều khiển	80
Bảng 3.4.	Bảng tổng kết câu hỏi có đích ở lời gián tiếp thuộc lớp biểu cảm.....	89
Bảng 3.5.	Bảng tổng kết câu hỏi không chính danh	90
Bảng 3.6.	Bảng tổng kết các kiểu câu hỏi từ góc nhìn của lí thuyết hội thoại	94

MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

1.1. Theo ngữ pháp học truyền thống, câu hỏi (còn gọi là câu nghi vấn) là một trong bốn kiểu câu được phân loại theo mục đích nói: câu tường thuật, câu nghi vấn, câu cầu khiến và câu cảm thán. Câu hỏi là kiểu câu được dùng thường xuyên trong giao tiếp hàng ngày cũng như trong tác phẩm văn chương.

1.2. Dưới ánh sáng của ngữ dụng học, kiểu câu hỏi không chỉ được dùng với mục đích để hỏi (tức là kiểu hành vi ngôn ngữ trực tiếp) mà còn được dùng với nhiều mục đích khác, như để *chào, chất vấn, yêu cầu, bộc lộ thái độ* hay *nhờ*, v.v... (tức là những kiểu hành vi ngôn ngữ gián tiếp). Điều này đã được nhiều nhà ngôn ngữ học khẳng định. Song, câu hỏi có thể được dùng để thể hiện những hành vi ngôn ngữ gián tiếp nào? Có bao nhiêu hành vi ngôn ngữ gián tiếp có thể được thể hiện qua kiểu câu hỏi? Vai trò của câu hỏi như thế nào trong đời sống và trong văn chương?... Đến nay vẫn chưa có công trình nghiên cứu nào chuyên sâu về những vấn đề này.

1.3. Nam Cao là một tác giả xuất sắc trong dòng văn học hiện thực nước nhà. Trên văn đàn Việt Nam thời kì 1930-1945, Nam Cao là người đến muộn. Trước ông, Nguyễn Công Hoan, Ngô Tất Tố, Vũ Trọng Phụng, Nguyên Hồng đã xây dựng trên nền của chủ nghĩa hiện thực sừng sững những tòa nhà đẹp. Nam Cao vẫn tiếp nối con đường của những người đi trước.

Đóng góp quan trọng của Nam Cao khi miêu tả con người là những trang phân tích tâm lý sắc sảo. Ông đã dùng ngòi bút của mình khắc họa một thế giới nhân vật phong phú lạ thường: từ những con người suốt đời giữ hai chữ “*luong thiện*” một cách trọn vẹn, trong sáng như Lão Hạc đến những mẫu người dị dạng, dị hình như Lang Rận, Thị Nở, Trương Rự... Họ bị mất dần nhân cách và càng ngày như càng xa lạ với mọi người. Song, điều cần nói ở đây là các tác phẩm của Nam Cao nổi tiếng và thu hút người đọc không phải chỉ vì nội dung phản ánh hiện thực mà còn vì cái tài sử dụng ngôn ngữ, trong đó có cách sử dụng kiểu câu hỏi của nhà văn.

Có thể nói, kiểu câu hỏi được Nam Cao sử dụng khá nhiều và khá đa dạng trong tác phẩm của mình. Chính kiểu câu này đã góp phần tạo nên giá trị nghệ thuật đặc sắc cho tác phẩm cũng như tạo nên nét riêng cho phong cách văn của ông.

1.4. Đã có khá nhiều công trình nghiên cứu về kiểu câu hỏi trong đời sống và trong một số tác phẩm văn chương, nhưng đến nay chưa có một công trình nào nghiên cứu kiểu câu này trong tác phẩm của Nam Cao một cách toàn diện.

Với những lý do vừa nói ở trên, chọn đề tài “Câu hỏi trong tác phẩm của Nam Cao” để nghiên cứu, chúng tôi muốn làm rõ thêm kiểu câu này về mặt lý luận cũng như thực tiễn sử dụng.

2. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

2.1. Đối tượng nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu của luận văn là kiểu câu hỏi trong tác phẩm của Nam Cao. (Câu hỏi có người gọi là câu nghi vấn. Để tránh trùng lặp khi diễn đạt, khi cần thiết luận văn có thể dùng hai thuật ngữ này).

2.2. Phạm vi nghiên cứu

Có thể nghiên cứu kiểu câu hỏi trong tác phẩm của Nam Cao về nhiều phương diện, nhưng luận văn này giới hạn đối tượng khảo sát và phạm vi nội dung nghiên cứu như sau:

- Về đối tượng khảo sát: Luận văn giới hạn nguồn ngữ liệu thống kê là cuốn Tuyển tập Nam Cao, Nxb Văn học, Hà Nội, 2016.

- Về nội dung nghiên cứu: Luận văn nghiên cứu câu hỏi được dùng trong tuyển tập Nam Cao về hai phương diện sau:

+ Câu hỏi xét về phương diện hình thức;

+ Câu hỏi xét về phương diện dụng học: *đích ở lời, chủ ngôn và chức năng trong cặp thoại.*

3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

3.1. Mục đích nghiên cứu

- Trên cơ sở miêu tả, phân tích kiểu câu hỏi trong tác phẩm của Nam Cao về các phương diện: cấu tạo hình thức, đích ở lời, chủ ngôn của hành động nói và chức năng trong hội thoại, v.v..., người viết muốn góp phần củng cố một số vấn đề lí thuyết về ngữ pháp học, lý thuyết về ngữ dụng học, đồng thời giúp người đọc thấy được sự đa dạng trong sử dụng của kiểu câu hỏi trong tác phẩm văn chương nói chung, trong văn Nam Cao nói riêng.

- Làm tài liệu tham khảo cho những ai muốn nghiên cứu, giảng dạy về câu hỏi nói chung, câu hỏi trong văn chương và trong văn Nam Cao nói riêng.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Để đạt được mục tiêu đề ra, luận văn phải thực hiện các nhiệm vụ sau:

- Thứ nhất: Tổng quan một số công trình nghiên cứu tiêu biểu liên quan đến đề tài;
- Thứ hai: Nghiên cứu và trình bày những vấn đề lý thuyết được dùng làm căn cứ lí luận cho đề tài;
- Thứ ba: Khảo sát và phân loại đối tượng nghiên cứu (ở đây là kiểu câu hỏi trong tuyển tập Nam Cao);
- Thứ tư: Miêu tả, phân tích tư liệu khảo sát theo các tiêu chí đã định trước;
- Thứ năm: Tổng kết các kết quả nghiên cứu rút ra từ việc phân tích, miêu tả đối tượng nghiên cứu.

4. Phương pháp nghiên cứu

Thực hiện đề tài này, luận văn cần sử dụng một số phương pháp nghiên cứu chủ đạo sau đây:

4.1. *Phương pháp thống kê - phân loại*: Phương pháp nghiên cứu này được dùng để thống kê và phân loại tư liệu, cụ thể là thống kê và phân loại kiểu câu hỏi được dùng trong tác phẩm của Nam Cao.

4.2. *Phương pháp phân tích - tổng hợp*: Phương pháp nghiên cứu này được dùng để phân tích nguồn ngữ liệu đã thống kê, sau đó sẽ khái quát kết quả đã nghiên cứu thành từng nhóm, từng tiểu loại theo các tiêu chí khác nhau.

4.3. *Phương pháp so sánh - đối chiếu*: Phương pháp nghiên cứu này được dùng để so sánh, đối chiếu các tiểu loại câu hỏi trong tác phẩm của Nam Cao về tần số sử dụng.

5. Đóng góp của luận văn

5.1. Đóng góp về mặt lí luận

- Luận văn góp phần làm rõ thêm về cấu tạo hình thức và những dấu hiệu đánh dấu biểu thức ngôn ngữ được gọi là câu hỏi.
- Góp phần khẳng định khả năng thể hiện các hành động ngôn ngữ và vai trò của kiểu câu này trong đời sống và trong văn chương.
- Việc nghiên cứu câu hỏi trong tác phẩm của Nam Cao còn có ý nghĩa chỉ ra những nét độc đáo trong việc sử dụng ngôn từ của nhà văn này.